

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 504/2018-55

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. februára 2021 v senáte zloženom z predsedu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) o ústavných sťažnostiach obchodnej spoločnosti ETRANSA Slovakia, s. r. o., IČO 47 238 623, Prokopa Veľkého 52, Bratislava, právne zastúpenej obchodnou spoločnosťou KPMG Legal, s. r. o., Dvořákovo nábrežie 10, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 141 ods. 1 a čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Sžf 41/2015 z 22. marca 2017 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Sžf 56/2015 z 24. mája 2017 takto

r o z h o d o l :

Ústavným sťažnostiam obchodnej spoločnosti ETRANSA Slovakia, s. r. o.,
n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Spojené ústavné sťažnosti

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) boli 11. júla 2017 a 15. augusta 2017 doručené sťažnosti obchodnej spoločnosti ETRANSA Slovakia, s. r. o. (ďalej len „sťažovateľka“), podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), v ktorej namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s princípom nezávislosti súdov a sudcov podľa čl. 141 ods. 1 ústavy, resp. čl. 144 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj základného práva na nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) rozsudkami Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6 Sžf 41/2015 z 22. marca 2017 a sp. zn. 6 Sžf 56/2015 z 24. mája 2017, ktorými nebolo vyhovené odvolaniam sťažovateľky podaným proti prvostupňovým rozsudkom o zamietnutí jej správnych žalôb v daňových veciach. Najvyšší súd mal nedostatočne odôvodniť svoje rozsudky a nevysporiadal sa s návrhmi na podanie predbežnej otázky na Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“). Uznesením č. k. II. ÚS 504/2018-17 zo 17. októbra 2018 a uznesením č. k. I. ÚS 376/2018-16 zo 14. novembra 2018 boli jednotlivé sťažnosti prijaté na ďalšie konanie. Plénum ústavného súdu uznesením č. k. PLs. ÚS 2/2019-9 z 23. januára 2019 spojil tieto veci vedené pod sp. zn. II. ÚS 504/2018 a sp. zn. I. ÚS 376/2018 na spoločné konanie, ktoré je vedené pod sp. zn. II. ÚS 504/2018.

2. Ústavný súd z podaní sťažovateľky zistil, že daňové orgány a súdy neuznali sťažovateľkou prenajatý priestor v Ruskej federácii za prevádzkareň, a tak jej dodatočne vyrubili daň z pridanej hodnoty (zdaňovacie obdobia marec 2008 a október 2008). Podstatou veci je v tejto súvislosti tvrdenie sťažovateľky, že (i) rozhodnutia najvyššieho súdu sa nevysporiadavajú riadne s argumentáciou založenou na rozhodnutí Súdneho dvora a (ii), že najvyšší súd bol povinný podať na Súdny dvor predbežnú otázku. Sťažovateľka

osobitne brojí proti argumentu najvyššieho súdu, že sa správny súd nemôže zaoberať podnetom k podaniu predbežnej otázky, ak bol podaný po lehote na podanie opravného prostriedku (bod 14 uznesenia).

3. Detailnejšie z ústavných sťažností a ich príloh vyplýva, že rozhodnutím Finančného riaditeľstva Slovenskej republiky (ďalej aj „finančné riaditeľstvo“) č. 1100301/1/132011/2013/5094 z 28. marca 2013 bol potvrdený dodatočný platobný výmer Daňového úradu pre vybrané daňové subjekty (ďalej len „daňový úrad“) č. 9900403/5/1428159/2012/Zat z 3. júla 2012, ktorým daňový úrad vyrubil sťažovateľke rozdiel dane z pridanej hodnoty za zdaňovacie obdobie marec 2008 v sume 142 431,12 €. Obdobne, rozhodnutím finančného riaditeľstva č. 1100301/1/132041/2013/5094 z 28. marca 2013 bol potvrdený dodatočný platobný výmer daňového úradu č. 9900403/5/143349/2012/Zat z 3. júla 2012, ktorým daňový úrad vyrubil sťažovateľke rozdiel dane z pridanej hodnoty za zdaňovacie obdobie október 2008 v sume 197 683,56 €.

4. Daňový úrad dospel k záveru, že sťažovateľke nevznikla v dotknutých zdaňovacích obdobiach na území Ruskej federácie prevádzkareň, prostredníctvom ktorej by na území Ruskej federácie vykonávala ekonomickú činnosť, a teda miestom dodania služieb spojených s prenájom železničných vagónov je miesto, kde mala sťažovateľka svoje sídlo – tuzemsko. Z uvedeného dôvodu sťažovateľka ako platiteľ dane z pridanej hodnoty bola povinná za dodanie služby prenájmu železničných vagónov pre zahraničných odberateľov za zdaňovacie obdobia marec 2008 a október 2008 priznať daň z pridanej hodnoty, a túto daň z pridanej hodnoty odvieť do štátneho rozpočtu v súlade so zákonom č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov.

5. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“) rozsudkami č. k. 6 S 122/2013-188 z 27. februára 2015 a č. k. 2 S 124/2013-205 zo 4. februára 2015 zamietol žaloby o preskúmanie rozhodnutí finančného riaditeľstva. Najvyšší súd napadnutými rozsudkami sp. zn. 6 Sžf 41/2015 z 22. marca 2017 a sp. zn. 6 Sžf 56/2015 z 24. mája 2017 potvrdil rozsudky krajského súdu. Jeden z rozhodujúcich argumentov, ktoré najvyšší súd použil v neprospech sťažovateľky, spočíval v tom, že materiálny a personálny substrát,

ktorý využívala na svoje podnikanie na území Ruskej federácie, nepatril jej, ale spoločnosti KARGOTRANS.

6. Podľa sťažovateľky je takýto názor pritom v rozpore s rozsudkom Súdneho dvora C-605/12 Welmory zo 16. októbra 2014, z ktorého jednoznačne vyplýva, že stála prevádzkareň môže existovať aj vtedy, ak spoločnosť na svoju ekonomickú činnosť využíva na území iného štátu technické a ľudské prostriedky inej spoločnosti. V tomto konaní poľský vnútroštátny súd položil Súdnemu dvoru otázku, či poľskú spoločnosť, ktorej infraštruktúru na základe zmluvy o spolupráci využíva cyperská spoločnosť na svoju ekonomickú činnosť, možno považovať za stálu prevádzkareň cyperskej spoločnosti v Poľsku na účely zdaňovania služieb. Súdny dvor na túto otázku odpovedal tak, že prvá zdaniteľná osoba, ktorá využíva služby poskytované druhou zdaniteľnou osobou so sídlom v inom štáte, má v tomto inom štáte prevádzkareň, ak sa vyznačuje dostatočným stupňom stálosti a vhodnou štruktúrou z hľadiska ľudských a technických prostriedkov.

7. Skutočnosť, že prvá zdaniteľná osoba nemá v inom štáte vlastnú personálnu a materiálnu infraštruktúru, Súdny dvor teda v žiadnom prípade neoznačil za prekážku existencie stálej prevádzkarne. Rovnako sa v tejto veci vyjadril aj generálny advokát, keď v návrhu odpovede na prejudiciálnu otázku uviedol, že vlastné ľudské a technické vybavenie nie je potrebné, ak má prevádzkareň k dispozícii cudzie vybavenie porovnateľné so svojím vlastným vybavením (bod 65 návrhu AG). Nie je teda potrebné, aby mala zdaniteľná osoba personál, ktorý je u nej zamestnaný, a technické vybavenie, ktoré je v jej vlastníctve (bod 48 návrhu AG).

8. V prerokúvaných veciach ide pritom podľa sťažovateľky o skutkovo obdobné situácie, keď sťažovateľka na základe dohody o poskytnutí podpory so spoločnosťou KARGOTRANS zabezpečila pre svoju ekonomickú činnosť na území Ruskej federácie materiálne a personálne vybavenie v sídle spoločnosti KARGOTRANS, pričom podľa dohody títo zamestnanci spoločnosti KARGOTRANS dostávali pokyny výlučne od sťažovateľky a za plnenie svojich úloh zodpovedali taktiež iba sťažovateľke. Za poskytnutie personálneho a materiálneho zabezpečenia pritom platila sťažovateľka spoločnosti KARGOTRANS odmenu, ktorá bola zohľadnená v dohodnutej obchodnej

marži, a teda sa nepriamo podieľala na mzdových nárokoch zamestnancov spoločnosti KARGOTRANS.

9. Sťažovateľka namieta, že sa najvyšší súd nevysporiadal s argumentáciou rozhodnutím Súdneho dvora C-605/12 Welmory, a tým porušil právo na súdnu ochranu, resp. z neho vyplývajúcu požiadavku na riadne odôvodnenie a zákaz arbitrárnosti.

10. Najvyšší súd v rámci rozhodovania o odvolaniach proti rozsudkom krajského súdu bol v postavení vnútroštátneho súdneho orgánu, proti rozhodnutiu ktorého už nie je prípustný žiadny opravný prostriedok. Preto sa podľa sťažovateľky mal obrátiť na Súdny dvor s prejudiciálnymi otázkami v súlade s čl. 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

11. Podľa sťažovateľky najvyšší súd vykladal pojem stálej prevádzkarne odlišne od výkladu vyplývajúceho z únievého práva, keď za dôvody neexistencie stálej prevádzkarne na území Ruskej federácie prioritne považoval (i) absenciu vlastného personálu a materiálu a (ii) neexistenciu zmlúv o prenájme vozňov podpísaných riaditeľkou zastupiteľstva, resp. za dôvody neexistencie označil aj skutočnosti, ktorými sa Súdny dvor zatiaľ podľa vedomosti sťažovateľky nezaoberal, a to (iii) nesplnenie oznamovacích povinností a neodvedenie ekvivalentu DPH v Ruskej federácii.

12. Z rozsudku Súdneho dvora C-416/10 Križan z 15. januára 2013 pritom vyplýva, že čl. 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie zaväzuje súd členského štátu, ktorého rozhodnutie týkajúce sa výkladu práva Únie nemožno napadnúť opravným prostriedkom, obrátiť sa na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania aj ex offio bez toho, aby o to požiadal niektorý z účastníkov konania, v prípade, že má pochybnosti o uplatňovaní práva Únie v prerokúvanej veci.

13. Sťažovateľka teda doručila 9. decembra 2016 najvyššiemu súdu návrhy na polozenie prejudiciálnych otázok, v ktorých explicitne navrhla, aby sa obrátil na Súdny dvor s prejudiciálnymi otázkami uvedenými v týchto návrhoch.

14. Najvyšší súd návrhy na polozenie prejudiciálnych otázok arbitrárne označil za oneskorené doplnenia odvolaní proti rozsudkom krajského súdu a viac sa nimi

nezaoberal. Je pritom podľa sťažovateľky zrejmé, že z Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), Správneho súdneho poriadku (ďalej aj „SSP“) ani zo žiadneho iného predpisu nevyplýva povinnosť podať návrh na polozenie prejudiciálnych otázok v lehote na podanie odvolania ani v žiadnej inej lehote. Návrh na polozenie prejudiciálnych otázok nie je ďalším odvolacím dôvodom, ale inštitútom, ktorý je súd za splnenia podmienok povinný použiť kedykoľvek počas konania aj bez návrhu účastníka konania, a rovnako inštitútom, ktorého využitie má účastník konania právo kedykoľvek počas konania navrhnúť.

15. V danom prípade teda nielenže najvyšší súd porušil svoju povinnosť obrátiť sa ex offio s návrhom na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor, ale dokonca tak neurobil ani na návrhy účastníka konania, ktorý potrebu polozenia prejudiciálnych otázok vo svojom návrhu riadne zdôvodnil. Nevyhovenie týmto návrhom navyše najvyšší súd ani nezdôvodnil, ale iba bez akejkoľvek opory v zákone skonštatoval, že sa nimi pre zmeškanie odvolacej lehoty nebude zaoberať. Z tohto dôvodu bolo porušené aj sťažovateľkine právo na zákonného sudcu – sudcu Súdneho dvora.

16. Na základe uvedenej argumentácie sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd o jej ústavnej sťažnosti nálezhom takto rozhodol:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom č. k. 6Sžf/41/2015 zo dňa 22.3.2017 vydaným v právnej veci ETRANSA Slovakia, s.r.o. c/a Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky, o návrhu na preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Finančného riaditeľstva Slovenskej republiky, č. 1100301/1/132041/2013/5094 zo dňa 28.3.2013 v spojení s rozhodnutím Daňového úradu pre vybrané daňové subjekty č. 9900403/5/1433439/2012/Zat zo dňa 3.7.2012, vedenej na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 6S/122/2013, porušil právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 141 ods. 1 a čl. 144 ods. 1 a právo sťažovateľa na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 a práva na zákonného sudcu podľa čl. 38 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ústavný súd zrušuje rozsudok č. k. 6Sžf/41/2015 zo dňa 22.3.2017 vydaný v právnej veci ETRANSA Slovakia, s. r. o. c/a Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky, o návrhu

na preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Finančného riaditeľstva Slovenskej republiky, č. 1100301/1/132041/2013/5094 zo dňa 28.3.2013 v spojení s rozhodnutím Daňového úradu pre vybrané daňové subjekty č. 9900403/5/1433439/2012/Zat zo dňa 3.7.2012, vedenej na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 6S/122/2013 a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky ako súdu odvolaciemu na ďalšie konanie.“

17. Sťažovateľka žiada rovnaké rozhodnutie vo vzťahu k rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 6 Sžf 56/2015 z 24. mája 2017.

18. Najvyšší súd vo svojich vyjadreniach solídne rekapituloval veci s tým, že sa pridržiava svojho právneho názoru a nežiada verejné prejednanie veci.

19.1 Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky ako dotknutá osoba k veci zdôrazňuje, že správca dane pre podporu svojich záverov na dani z pridanej hodnoty za zdaňovacie obdobie roka 2008 vychádzal aj z údajov v daňovom priznaní k dani z príjmov právnických osôb za rok 2008 podanom sťažovateľkou a z účtovnej závierky a z poznámok k účtovnej závierke, v ktorých nie je žiadna zmienka o zriadení a fungovaní stálej prevádzkarne na území Ruskej federácie v kontrolovanom zdaňovacom období roku 2008, a tieto zistenia na dani z príjmov nespochybnila ani samotná sťažovateľka. Správala sa teda tak, ako keby stála prevádzkareň ako zložka jej podnikania v prípade dane z príjmov neexistovala, avšak pre účely dane z pridanej hodnoty v dôsledku preverovaných skutočností počas kontroly dane z pridanej hodnoty za zdaňovacie obdobie roka 2008 už podľa tvrdenia sťažovateľky na území Ruskej federácie existovala, a to ako stála prevádzkareň, ktorou malo byť tzv. zastupiteľstvo. Pritom v konečnom dôsledku reálne predmetné zmluvy uzatvárala sťažovateľka, a nie jej zastúpenie v Ruskej federácii a sťažovateľka vystavila aj faktúry a prijímala plnenia za poskytnuté predmetné služby.

19.2 Dotknutá osoba tiež podotkla, že „*správca dane na podporu svojich záverov v danej veci vo svojom rozhodnutí poukázal aj na Nariadenie Rady (ES) 1777/2005 zo 17.10.2005 o vykonávacích opatreniach smernice 77/388/EHS o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty, ktoré malo priamy účinok; na články Smernice 77/388/EHS; na Smernicu Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej*

hodnoty, ktorá od 01.01.2007 nahradila Šiestu smernicu, a aplikoval tiež konkrétne na vec sa vzťahujúce Rozhodnutia Súdneho dvora EU. Na základe uvedeného pri posudzovaní deklarovaneho dodania služieb prenájmu železničných vagónov Sťažovateľom v Ruskej federácii správca dane postupoval v súlade so zákonom o DPH ak veci príslušnými rozsudkami Súdneho dvora EU, ktoré poskytujú výklad pojmu prevádzkareň.“.

19.3 K požiadavkám sťažovateľky na polozenie prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru zúčastnená osoba uvádza, že k otázke „stálej prevádzkarne“ sa Súdny dvor už vyjadril, a to aj vo svojich rozhodnutiach, na ktoré poukázali daňové orgány oboch stupňov aj krajský súd vo svojich rozhodnutiach, takže vec bola posúdená aj v zmysle existujúcej judikatúry Súdneho dvora.

II.

Právne závery ústavného súdu

20. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

21. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

22. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

23. Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi.

24. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

25. Prvým podstatným okruhom, ktorým sú ústavné sťažnosti odôvodnené, je posúdenie otázky, či najvyšší súd mohol odmietnuť podnety sťažovateľky na podanie predbežnej otázky na Súdny dvor z dôvodu, že tieto boli podané po lehote na podanie odvolania (dnes kasačnej sťažnosti) v správnom súdnictve.

26. Vo veciach samotných, prerokúvaných daňovými úradmi a správnymi súdmi, išlo o to, že ak by sa uznala za stálu sťažovateľkina prevádzkareň v Rusku, tak by sa príjmy z nej nemuseli dodatočne zdaňovať v tuzemsku, v Slovenskej republike.

27. Dôvodom dodatočných určení daňovej povinnosti bola na základe výsledkov daňovej kontroly a súvisiaceho vykonaného dokazovania správcom dane konštatovaná skutočnosť, že sťažovateľka (žalobca) nepreukázala poskytovanie služby, prenájmu železničných vagónov, obchodným spoločnostiam na území Ruskej federácie z jej prevádzkarne umiestnenej na území Ruskej federácie. Keďže sťažovateľka neposkytovala služby na uvedenom území prostredníctvom svojej prevádzkarne, ňou zriadenej pre účely realizácie ekonomickej činnosti na území tretieho štátu, bolo podľa všeobecných súdov potrebné kvalifikovať ňou deklarované poskytnutie služieb ako tuzemské zdaniteľné plnenia podliehajúce zdaneniu.

28. Sťažovateľka podala odvolania proti zamietnutiu žaloby a následne 9. decembra 2016 navrhla, aby najvyšší súd podal na Súdny dvor nasledujúcu predbežnú otázku:

(i) Rozumie sa na účely zdaňovania príjmov z prenájmu železničných vozňov, ktoré slovenská spoločnosť prenajíma na území Ruskej federácie, v prípade, ak slovenská spoločnosť využíva na túto svoju ekonomickú činnosť materiálnu a personálnu infraštruktúru inej spoločnosti na území Ruskej federácie v zmysle dohody o podpore, na základe ktorej zamestnanci tejto inej spoločnosti sprostredkujú obchodné zmluvy a vykonávajú ďalšie služby súvisiace s prenájomom vozňov, pod miestom, kde sa nachádza stála prevádzkareň slovenskej spoločnosti, miesto, kde má sídlo táto iná spoločnosť nachádzajúca sa na území Ruskej federácie? (ii) Môže byť prekážkou naplnenia definičných znakov stálej prevádzkarne to, že zmluvy o prenájme vozňov sprostredkované zastupiteľstvom slovenskej spoločnosti podpisovala priamo slovenská spoločnosť? (iii) Môže byť prekážkou naplnenia definičných znakov stálej prevádzkarne to, že slovenská spoločnosť neoznámila zriadenie zastúpenia na území Ruskej federácie ruským úradom, alebo to, že neodviedla ekvivalent DPH v Ruskej federácii?

29. Najvyšší súd, ktorý napokon rozhodol 22. marca 2017 a 24. mája 2017, na podnet sťažovateľky explicitne reagoval tým, že sa ním odmieta zaoberať, pretože bol podaný po lehote na podanie odvolania, a taktiež reagoval tým, že bol podaný po tom, ako najvyšší súd ustálil v starších rozhodnutiach otázku výkladu pojmu prevádzkarne podľa európskeho práva týkajúceho sa DPH.

30. Podľa § 205 ods. 3 OSP: „Rozsah, v akom sa rozhodnutie napáda a dôvody odvolania môže odvolateľ rozšíriť len do uplynutia lehoty na odvolanie.“

Podľa § 453 SSP:

„(1) Kasačný súd je viazaný rozsahom kasačnej sťažnosti; to neplatí, ak od rozhodnutia o napadnutom výroku závisí výrok, ktorý kasačnou sťažnosťou nebol dotknutý.

2) Kasačný súd je viazaný sťažnostnými bodmi; to neplatí, ak napadnuté rozhodnutie bolo vydané v konaní, v ktorom krajský súd nebol viazaný žalobnými bodmi. Na dôvody, ktoré účastník konania uviedol až po uplynutí lehoty na podanie kasačnej sťažnosti, kasačný súd neprihliada.

(3) Kasačný súd nie je viazaný sťažnostným návrhom.“

31. Najvyšší súd doslova uviedol: „Vyššie uvedený návrh žalobcu na polozenie prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru EÚ odvolací súd vyhodnotil ako oneskorené doplnenie odvolania (§ 205 ods. 3 v spojení s § 246c ods. 1 vety prvej OSP), podané po lehote na odvolanie, preto sa ním nebude zaoberať. Odvolací súd zároveň konštatuje, že s prihliadnutím na už vydané skoršie rozhodnutia, ktorými najvyšší súd zamietol žaloby žalobcu v identických veciach, možno návrh žalobcu na polozenie predbežných otázok považovať za snahu obísť koncentračnú zásadu ovládajúcu súdne konanie v rámci správneho súdnictva (zároveň aj odvolacieho konania), ako i za účelovú obranu v snahe zvrátiť predpokladaný výsledok prebiehajúceho odvolacieho konania. Navyše, argumentačné dôvody žalobcu sú v priebehu súdneho prieskumu zákonnosti napadnutých rozhodnutí rovnaké, pričom žalobca mal v priebehu konania dostatok priestoru uplatniť takýto návrh včas.“

32. Podľa čl. 267 ods. 1 a 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sú súdy členských štátov, proti rozhodnutiu ktorých už niet opravného prostriedku, povinné predložiť Súdnemu dvoru predbežnú (prejudiciálnu) otázku týkajúcu sa výkladu zmlúv alebo platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie. Je nesporné, že proti rozhodnutiu najvyššieho súdu, ak koná o odvolaní, resp. kasačnej sťažnosti vo veciach správneho súdnictva, nie je prípustný žiadny ďalší opravný prostriedok. Najvyšší súd preto v tomto postavení nepochybne je súdom poslednej inštancie v zmysle čl. 267 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie s povinnosťou položiť predbežnú (prejudiciálnu) otázku Súdnemu dvoru.

33. Predmetné veci tvoria priesečník (i) práva na súdnu ochranu, (ii) práva európskeho a (iii) práva daňového.

34. Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre pripustil, že nepredloženie prejudiciálnej otázky všeobecným súdom poslednej inštancie môže predstavovať ústavnoprávny problém, ktorý možno namietat sťažnosťou podľa čl. 127 ústavy (III. ÚS 151/07, IV. ÚS 206/08, III. ÚS 207/09, III. ÚS 388/2010, č. 99/2010 Zbierky

nálezov a uznesení ústavného súdu; porov. tiež sťažnosť pred ESĽP č. 40265/07 Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s., v. Slovakia; bod 25 návrhu generálneho advokáta Pedra Cruz Villalóna prednesené 10. júna 2010 vo veci C-173/09 – tam je citované uznesenie IV. ÚS 207/09, Bobek, Michal and Kosar, David, The Application of European Union Law and the Law of the European Convention of Human Rights in the Czech Republic and Slovakia: An Overview (April 17, 2010). NATIONAL JUDGES AND SUPRANATIONAL LAWS. A COMPARATIVE OVERVIEW ON THE NATIONAL TREATMENT OF EU LAW AND THE ECHR, G. Martinico & O. Pollicino, eds., pp. 157-190, Europa Law Publishing, 2010. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1591370>, Jánošíková, M. Komunitárne právo v judikatúre ústavných súdov SR a ČR. Bratislava: Iura Edition, 2009, s. 65 a nasl., II. ÚS 440/2011, Ježová, D. Prejudiciálne konanie pred Súdny dvorom EÚ, Žilina: Eurokódex, 2013, 5. kapitola).

35. Obsahom práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo na riadne odôvodnenie, vyrovnávajúce sa so všetkými podstatnými argumentmi účastníka. Porušenie povinnosti súdu poslednej inštancie predložiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru tak môže byť posudzované z pohľadu čl. 46 ods. 1 ústavy aj v prípade, ak by súd nevyhovел návrhu účastníka na jej predloženie bez toho, aby toto nevyhovenie riadne odôvodnil (II. ÚS 440/2011).

36. Vo veci Ullens a Schooten v Belgicko (sťažnosť č. 3989/07 a 38353/07, rozsudok z 20. septembra 2011; porov. Žondra, M. Povinnost vnitrostátního soudu posledního stupně předložit předběžnou otázku z pohledu Úmluvy, In: Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, č. 2/2012, s. 115 a nasl.) ESĽP rozhodol, že komponentom čl. 6 ods. 1 dohovoru, jeho časti týkajúcej sa spravodlivého procesu, je povinnosť súdov odôvodniť rozhodnutie, ktorých odmietol podať predbežnú otázku (Article 6 § 1 thus imposes, in this context, an obligation on domestic courts to give reasons, in the light of the applicable law, for any decisions in which they refuse to refer a preliminary question, especially where the applicable law allows for such a refusal only on an exceptional basis.). Vo veci Dhahbi v. Taliansko (sťažnosť č. 17120/09, rozsudok z 8. apríla 2014) ESĽP po prvýkrát vyslovil porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru z dôvodu, že sa tamojší kasačný súd vôbec nezaoberal

návrhom na polozenie predbežnej otázky. Z nedávnej doby možno upriet' pozornosť na rozhodnutie Somorjai v. Maďarsko (sťažnosť č. 60934/13, rozsudok z 28. 8. 2018) vrátane odlišného stanoviska.

37. Návrh na podanie predbežnej otázky môže byť formálnejší, s petitom na prerušenie, alebo menej formálny vo forme podnetu, resp. argumentácie [porov. tiež Jánošíkova, M. A čo keď (ne)predloží? (Možnosti obrany proti predloženiu, prípadne nepredloženiu prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru Európskej únie); Justičná revue, 65, 2013, č. 1. s. 17 – 30.].

38. Podnet na predbežnú otázku možno podať aj po koncentrácii, pretože platí (i) princíp iura novit curia (napr. § 122 SSP), (ii) o judikáte ako o reflexii objektívneho práva môže účastník súd informovať kedykoľvek a súd ho tak môže vziať do úvahy (*„Vo svojej podstate ostáva zachovaný princíp, že koncentrácia sa nevzťahuje na právnu kvalifikáciu, resp. na právne posúdenie veci stranou alebo jej advokátom (v nadväznosti na doktrínu iura novit curia). Argumenty súvisiace s interpretáciou a aplikáciou práva nepodliehajú koncentrácii a môžu byť prezentované kedykoľvek počas konania.“* In: Sedlačko, F, Filová, A. Rekodifikácia civilného procesného práva: Koncentrácia konania, Bulletin advokácie 10/2016, s. 4) a (iii) napokon súd môže z vlastnej iniciatívy podať predbežnú otázku aj po koncentrácii. Nie nepodobne vyznieva aj rozsudok Súdneho dvora zo 14. decembra 1995 vo veci C-312/93, Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS proti Belgickému kráľovstvu (ECLI:EU: C:1995:437).

38.1 Ústavný súd v náleze sp. zn. IV. ÚS 291/2018 uviedol, že účastník konania môže rozvinúť v opravnom prostriedku už uvedené argumenty.

39.1 Pán Peterbroek uplatnil pred správnym súdom argument, že výška daňovej sadzby je prekážkou slobody usadzovania. Podľa belgického národného práva išlo o nový žalobný dôvod, ktorým sa už súd nemohol zaoberať. Cour d'appel sa opýtal: *„Must Community law be interpreted as meaning that a national court hearing a dispute concerning Community law must set aside a provision of national law which it considers makes the power of the national court to apply Community law which it is bound to*

safeguard subject to the making of an express application by the plaintiff in the dispute within a short time-limit which, however, does not apply to applications based on the breach of an — albeit limited — number of principles of national law, in particular the bar on the right to impose taxation outside a given period and the force of res judicata.? “

39.2 Výrok veci C-312/93, Peterbroeck znie (neoficiálny preklad): Právo Spoločenstva bráni použitiu procesného ustanovenia, ktoré za takých podmienok, ako sú podmienky dotknutého konania vo veci prerokúvanej v pôvodnom konaní, zakazuje vnútroštátnemu súdu rozhodujúcemu v rámci svojej právomoci, aby z úradnej moci posúdil zlučiteľnosť vnútroštátneho právneho aktu a ustanovením Spoločenstva, ak sa procesný subjekt v určitej lehote tohto ustanovenia Spoločenstva neodvolal.

(„Community law precludes application of a domestic procedural rule whose effect, in procedural circumstances such as those in question in the main proceedings, is to prevent the national court, seised of a matter falling within its jurisdiction, from considering of its own motion whether a measure of domestic law is compatible with a provision of Community law when the latter provision has not been invoked by the litigant within a certain period.“)

39.3 Vo veci Peterboreck však bol štandard nastavený až príliš jednostranne, čo neskoršia judikatúra zmierňovala [*„Otázkou zůstává, nakolik musí vnitrostátní rozhodovací orgán přihlížet k přímo účinnému ustanovení ex offio, pokud dotčená soukromá osoba ve vnitrostátním sporu týkajícím se opožděně či nesprávně provedené směrnice (vertikální) přímý účinek nenamítá. Ve výše zmíněném rozsudku ve věci Verholen je formulována pouze možnost, nikoliv povinnost vnitrostátních soudů přímý účinek uplatnit z vlastního podnětu. V rozsudku C-312/93 Peterbroeck se pak již kategoričtěji uvádí, že komunitární právo (dnes unijní právo) brání aplikaci vnitrostátní procesní normy, která zakazuje vnitrostátnímu soudci přezkoumat z moci úřední slučitelnost aktu vnitrostátního práva s ustanovením komunitárního (unijního) práva, pokud na něj jednotlivec ve stanovené lhůtě nepoukázal. Toto velmi přísné konstatování si však záhy vyžádalo jistou korekci s ohledem na nutnost respektovat procesní autonomii stran dle vnitrostátního práva. V rozsudku C-430/93 van Schijndel je tato problematika rozvedena poněkud podrobněji, byť ani zde závěr není jednoznačný. Soudní dvůr zde uvádí, že národní*

soudy mají zajistit právní ochranu, která jednotlivcům vyplývá z přímo účinných ustanovení komunitárního (unijního) práva. V civilních sporech mají národní soudy tam, kde to vnitrostátní právo dovoluje, aplikovat přímo účinná ustanovení komunitárního (unijního) práva, a to i v případě, kdy to daná strana sporu přímo neuplatnila. Tato právní věta by tedy směřovala k tomu, že soudy mají přímý účinek aplikovat ex offio. Na druhou stranu však komunitární (unijní) právo podle uvedeného rozsudku nepožaduje, aby soudy ze svého podnětu vznášely otázky týkající se porušení komunitárního (unijního) práva tam, kde by její prozkoumání způsobilo, že se soudy budou muset vzdát své pasivní role a jít nad rámec projednávaného sporu definovaného spornými stranami (tj. nad rámec petitu). Soudy se tedy v případech, kdy to vnitrostátní právo neumožňuje, nesmí spoléhat na jiné skutečnosti a okolnosti, než o které strana se zájmem o aplikaci ustanovení komunitárního (unijního) práva opírá svůj nárok.“ In. Whelanová, M. Účinky unijního práva ve světle judikatury Soudního dvora, Správní právo 3/2011, s. LXXIV a nasl. <https://www.mvcr.cz/clanek/ucinky-unijniho-prava-ve-svetle-judikatury-soudniho-dvora.aspx>]. Z rozhodovacej praxe Súdneho dvora možno odvodiť, že súd nemá zakázané podať predbežnú otázku, na ktorú dostane impulz aj po uplynutí lehoty na podanie opravného prostriedku.

40. Ústavný súd zistil z databáz skutočnosť, že najvyšší súd rozhodol rovnakým spôsobom vo veciach sťažovateľ a sp. zn. 6Sžf/42/2015 z 22. marca 2017, sp. zn. 6Sžf/43/2015 z 22. marca 2017, sp. zn. 6Sžf/56/2015 z 24. marca 2017 a sp. zn. 6Sžf/57/2015 z 24. marca 2017, a taktiež skutočnosť, že v neskoršej veci najvyššieho súdu sp. zn. 3Sžfk/23/2017 sťažovateľ argumentoval rozhodnutím C-605/12 Welmory a navrhol „včas“ predbežnú otázku. Najvyšší súd sa vysporiadal s podnetom takto: „*Položiť prejudiciálnu otázku by bolo možné iba vtedy, keby zistené skutkové okolnosti odôvodňovali, že prevádzkareň bola zriadená. Stála prevádzkareň vyžaduje dostatočný stupeň stálosti, rovnako ako personálne a technické vybavenie, ktoré umožňuje autonómne poskytovanie služieb (ktoré v danom prípade nebolo preukázané). Problematika prevádzkarne na účely DPH bola riešená viacerými rozsudkami Súdneho dvora EÚ (napr. C-190/95, C-390/96, C-73/06), v zmysle ktorých žalovaný dospel k záveru, že v prejednávacom prípade sa miesto dodania fakturovaných služieb prenájmu železničných*

vagónov určí podľa základného pravidla, a to podľa § 15 ods. 1 zákona č. 222/2004 Z.z., t.j. miestom dodania služby je miesto, kde má dodávateľ služby, t.j. žalobca svoje sídlo, teda tuzemsko. Systém DPH je však harmonizovaný iba medzi členskými štátmi EÚ. Prípadné zriadenie prevádzkarne v Ruskej federácii by malo extrateritoriálny charakter, mimo pôsobnosti práva EÚ. Túto otázku hodnotil kasačný súd ako acte claire.“

41. V popísaných okolnostiach je podľa názoru ústavného súdu podstatné posúdiť súlad konaní najvyššieho súdu ako celkov s právom na férový, spravodlivý proces.

42. Ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd zareagoval na sťažovateľkine podnety na predbežnú otázku. Oznamil, že už sú po lehote na podanie opravného prostriedku – po koncentrácii, že z doterajšej judikatúry vyplýva, že veci sú právne jasné, a reprodukoval právne názory z doterajších obdobných rozhodnutí. Z tohto pohľadu nemožno konštatovať, že by napadnuté rozhodnutia najvyššieho súdu boli striktne procesne arbitrárne.

43. Ústavný súd pritom neprehliadol, že najvyšší súd hovorí o účelovosti konania žalobcu (porov. bod 31). Skutočnosť, že sa žalobca obracia na súd s nie nerozumným podnetom, nemožno označiť za účelovosť. Aj z rozhodnutia Peterbroeck vyplýva, že ex offio môže súd predbežnú otázku podať aj po koncentrácii. Najvyšší súd je z pohľadu čl. 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie povinný podať predbežnú otázku, ak ide o nejasný výklad práva Európskej únie. Na podnet sťažovateľky po koncentrácii najvyšší súd meritórne reagovať mohol (ale nemusel). Vrátiac sa však k účelovosti podnetu, možno uviesť, že každá procesná strana sa snaží upevňovať svoju právnu pozíciu, a tak je nutné veľmi triezvo vyčítať procesným stranám „účelovosť“. Akokoľvek skutočnosť, že najvyšší súd označil podnet za účelový, nedosahuje intenzitu protiústavnosti. Vzhľadom na argumenty vyjadrené v bode 42 a 43 odôvodnenia tohto nálezu ústavný súd ústavným sťažnosťami v častiach prvej námietky (neakceptovanie návrhu na predloženie predbežnej otázky Súdnemu dvoru) nevyhovuje.

44. Druhým okruhom tvoreným dôvodmi ústavných sťažností je sťažovateľkou tvrdená arbitrárnosť napadnutých rozhodnutí najvyššieho súdu, a to pri právnom posúdení prejednávanych vecí v rovine aplikácie únijového práva.

45. K prezentovanej kritike ústavný súd uvádza, že už vo veci sťažovateľky sp. zn. IV. ÚS 540/2018 (takmer identické skutkové a právne okolnosti) tvrdenú arbitrárnosť právnych záverov najvyššieho súdu vyhodnotil ako zjavne nedôvodnú.

46. V konaniach pred najvyšším súdom bola zohľadnená relevantná judikatúra Súdneho dvora vzťahujúca sa na okolnosti tohto prípadu. Najvyšší súd v napadnutom rozsudku zohľadnil nielen sťažovateľkou (izolovane) prezentovaný rozsudok vo veci C-605/12 Welmory zo 16. 10. 2014, ale vo vzťahu k definícii pojmu „stála prevádzkareň“ zohľadnil a výslovne odkázal na rozsudok vo veci C-73/06 Planzer Luxembourg z 28. 6. 2007. Napadnuté rozhodnutia najvyššieho súdu nemožno vyhodnotiť ani ako odporujúce právnomu záveru plynúcemu z judikatúry Súdneho dvora (pozri rozsudok vo veci C-218/10 ADV Allround z 26. 1. 2012), v zmysle ktorého pri výklade ustanovenia práva Európskej únie je potrebné zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou. V zmysle ustálenej a vo veci sťažovateľky taktiež relevantnej judikatúry Súdneho dvora (rozsudok vo veci C-327/94 Dudda z 26. 9. 1996, rozsudok vo veci C-114/05 Gillan Beach z 9. 3. 2006, ako aj rozsudok vo veci C-291/07 Kollektivavtalsstiftelsen TRR Trygghetsrådet zo 6. 11. 2008) cieľom ustanovení určujúcich miesto poskytnutia služieb na daňové účely je vyhnúť sa na jednej strane konfliktom právomocí, ktoré by mohli viesť k dvojitému zdaneniu, a na druhej strane i nezdaneniu [obdobne rozsudky zo 4. 7. 1985 vo veci 168/84 Berkholz, bod 14; rozsudok zo 6. 3. 1997 vo veci C-167/95 Linthorst, Pouwels en Scheres, bod 10, ako aj rozsudok z 12. 5. 2005 vo veci C-452/03 RAL (Channel Islands) a i., bod 23].

47. Ústavný súd preto dospel k záveru, že zohľadňujúc príslušné ustanovenia zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (do ktorých boli implementované smernica Rady 77/388/EHS zo 17. mája 1977 o zosúladení právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa daní z obratu a smernica Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty, pozn.), kontext a ciele predmetnej právnej úpravy, ako aj relevantnú judikatúru Súdneho dvora, právne závery najvyššieho súdu vyjadrené v napadnutých rozsudkoch jednoznačne obstoja. Napadnuté rozsudky najvyššieho súdu preto nemožno vo svetle námietok sťažovateľky považovať

za svojvoľné či arbitrárne. Naopak, práve sťažovateľkou prezentovaná argumentácia nezohľadňuje kontext a ciele právnej úpravy a obmedzuje sa na izolovanú interpretáciu niekoľkých vybraných judikátov Súdneho dvora. Z uvedených dôvodov nebolo možné vyhodnotiť ako dôvodnú ani druhú námietku sťažovateľky prednesenú v spojených ústavných sťažnostiach.

48. Vo vzťahu k namietanému porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie ústavný súd navyše považuje za potrebné dodať odkaz na judikatúru ESĽP, ktorá zatiaľ vylučuje aplikáciu čl. 6 ods. 1 dohovoru na veci daňové z dôvodu, že tvoria súčasť jadra výsad verejnej moci (hard core of public-authority prerogatives) (porov. Jussila v. Fínsko, č. 73053/01, rozsudok Veľkej komory ESĽP z 23. 11. 2006, bod 45; Ferrazzini v. Taliansko, č. 44759/98, rozsudok Veľkej komory ESĽP z 12. 7. 2001, body 24 – 31).

49. V sťažnostných petitoch sťažovateľka navrhovala vysloviť porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu „v spojení“ s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 141 ods. 1 a čl. 144 ods. 1 ústavy. Ústavný súd však zdôrazňuje, že vypočítané ustanovenia ústavy negarantujú fyzickým osobám a právnickým osobám žiadne základné práva a slobody, ale sú adresované ako príkazy všetkým orgánom verejnej moci pri realizácii ich vrchnostenských úloh. V konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy však ústavný súd chráni základné práva a slobody sťažovateľov. Prioritne teda v konaní o ústavnej sťažnosti nejde o kontrolu súladu postupov a rozhodnutí orgánov verejnej moci s ústavou, ale o poskytovanie účinnej ochrany základným právam a slobodám sťažovateľov. Preto ani v tejto časti ústavný súd ústavným sťažnostiam sťažovateľky nevyhovel.

50. Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. februára 2021

Robert Šorl
predseda senátu